

ZVON

LEPOZNANSKI LIST S PODOBAMI.

Leto V.

Na Dunaji 1. oktobra 1879.

Liet 19.

Zadnja cvetica.

„Vse mirno, prazno, zapuščeno!
Moj ljubi gozd, kako si tih!
Na zemljo listje ti rumeno
Z drevés jesenski siplje dih.

Kje je, moj gozd, življenje tvoje,
Stoteri glasi tvoji kje?
Le ena tica naj zapoje,
Otožnost mi teži sercé!

Kako si, gozd, spremenil lice.
Postaral skoraj se čez noč;
Kam pisane si del cvetice?
Jeseni jih je vzela moč! —

„Sestrica, glej, tu je še ena,
Edina, ki sem jo našla;
Pozabljena je, zapuščena
Samica žalostno cvelá“.

„Poslednji cvet! Strupena slana
Zadela je i tebe že;
Prekratka ti je doba dana,
In vsej lepoti verh zemljé“!

b. m.

Odlični pesniki in pisatelji slovenski.

IV.

Ivan Vesel-Koseski.

(Konec.)

Koseski se navadno imenuje „slovenski Voss, Platen in Klopstock“. Terdi se, da „ima bujno, neukročeno fantazijo, ki ga zapeljuje, da sega čez meje pravilnosti in estetičnosti“ (Wiesthaler, Programm des Staatsgymnasiums Marburg 1874.).

Temu nasproti je treba pomisliti, da je Koseski primeroma zelo malo izvirnega pisal; (tudi mnogo takih pesni, ki veljajo navadno za izvirne, so le prestavljene, n. pr. Legenda, Začarana puška i. t. d.). Njegova fantazija torej ni izvirna in le toliko samostojna, da si najrajša izbira fantastične predmete. Kar je Koseski izvirnega pisal, to je premalo, da bi mu rešilo pisateljsko individualnost in zato se on ne more nikakor imenovati samostojni pesnik.

Koseski je torej v prvi versti prestavljalec. Prestavljal je iz najboljših pesnikov drugih narodov, n. pr. iz Schillerja, Götheja (malo), Chamissa, Uhlanda, Puškina, Homerja, Danteja itd. Koliko vrednosti imajo te prestave, spoznal bode najbolje ón, ki primerja Koseskega „Licovsko gonbo“ s Preširnovimi „Licovski strelci“; njegovo „Pevca urot“ in Cegnarjevo „Pevčevo kletev“; slednjič njegovo in Levstikovo „Odo Bog“. (Koliko nadkriljuje Levstik Koseskega tudi v pobožno vzvišenih pesnih, pokazal je sè svojo „Reši nas zlega“!) Da je Koseski kot prestavljalec v novejšem času globoko padel, kaže najbolje „Ješni skrat“ (!).

„Koseskega pesni imajo namen pri občinstvu buditi, gojiti in krepčati take čute, kakoršni so njega navduševali, t. j. ljubezen do domovine in Boga“ (Wiesthaler). In res, Koseski sam mnogokrat poudarja, da so njegove pesni le začetne, da hočejo Slovence le buditi na novo delovanje na slovstvenem polji, in da se rade umaknejo, kedar pridejo boljše. To misel in obsodbo svojih pesni izraža Koseski v „Uvodilni“. V Mazepi pravi o tem, kar je pisal:

„Veljavo le pepela da b' imelo,
Ki včasih njivi ploda mnogo da“!

In res, Koseskega pesni so imele v dobi 1844.—1850. velik upliv na Slovence: dosegle so svoj namen in storile svojo dolžnost! To velja pa le o pesnih prve dobe, ki so bile zložene pred pesnikovo boleznijo. Za njegovo slavo bilo bi mnogo bolje, da bi po letu 1852. ne bil ničesa več pisal. Pesni prve dobe ustrezajo tedanjim potrebam slovenskega naroda, primerne so njegovi omiki in kulturni stopinji njegovega razvitka. Tudi jezikovne napake lahko izpregledamo, z ozirom na takratno stanje slovenskega pisanja.

V prvo dobo Koseskega pesni spadajo vse njegove izvirne, ki se ponašajo z veličastnim predmetom in visokoletičim govorom, tako da je težko iti za njim. Razen teh pa moramo prištevati v prvo dobo še sledeče: Grof habsburški, Hoja na plavž, Orjaška igrača, Verli mož, Divji lovec, Vodotop, Pesem od zvona,

Bor z drakonom, Beseda vere, Rokavica, Oda Bog, Ne sodi, Začarana puška, Vrednost žen, Ibhkovi žerjavi, Devica orleanska, Nevesta mesinska, Uvod visoke pesni; Oče naš, kateri si v nebesih; Posvečeno bodi tvoje ime, in XIX. spev Ilijade. V to dobo spada edini prozajični spis Koseskega: Kedor drugim jamo koplje, sam v njo pade.

Prestave iz druge dobe 1852.—1868. so mnogo nepopolnejše, brezi slovstvene vrednosti. V teh pesnih je — kakor pravi Stritar — „pravi pešgovor; ne dviga se tu, kakor je sicer njegova navada, v oblake, nego prav ob tleh se plazi, kakor obstreljena jerebica“. Sem spadajo: ostali deli visoke pesni, Rusko-Puškinovih petero, Ilijade I., III., V., XII. in XIV. spev ter Mazepa.

Tretja doba sega od l. 1868. do danes. Tu se Koseskega duh že ne plazi več „ob tleh“, nego „po tleh“. Kakor se vsak človek na stare dni pootroči, tako so tudi Koseskega pesni te dobe le „igračice“ brezi vsake vrednosti. Mož si je z njimi le čas kratil. Če je kje resnica, da kedor mnogo piše, plitvo piše, velja to gotovo o Koseskem. Sem spadajo Chamissove, Uhlandove, Göthejeve, Manzonijske in Körnerjeve, pred vsemi pa onih 22 glos, pravih „igračic“, ter uvodivna z doveršivno, (kakor tudi naj-novejše prestave).

* * *

Ker Koseski ni izviren pesnik, ne more se govoriti o estetični veljavi njegovih proizvodov. Ostaja nam torej le formalna, jezikoslovna stran njegovih prestav, pri kateri se še nekoliko pomudimo.

Koseskega pisava je zastarela. On ni enakomerno napredoval z duhom časa in z razvitkom slovenskega jezika,

nego ostal pri oblikah, katerih se je od Metelka naučil. In kedor s premiselkom tako dela, nalašč ne napreduje, njega ne moremo razumeti. Koseski si je izgovoril, da ne sme Matica v njegovih pesnih čisto nič izpremeniti in zastarelih oblik ne popravljati. Preširen pa je bil poslal svoje pesni na Koroško Olibanu v pregled in sprejel je tudi nasvetovane poprave, držaje se pravila: Več oči več vidi in vsi ljudje vse vedó.

Koseski je zares „diktator slovenskega jezika“. Kakor nekdanj Klopstock (in drugi nemški pisatelji istega časa), misli tudi on, da je pesnik suvrén jeziku, da ga lahko svojevóljno preustvarja. A ne posamezni sme jezik popravljati, nego vse ljudstvo. Pesniku je sicer dovoljeno, prirediti si jezik do neke meje za svoje ideje. A vse to se mora zgoditi med določenimi mejami in v duhu dotičnega jezika. Kjer je jezik še nedóveršen, sme ga pesnik dopopolniti tako, kakor bi ga narod sam počasi doveršil. To je pa mogoče samo geniju, kateri hodi pred svojim časom in ustvarja ideje, ki bodo stoprav za njim prešinjale navadne ljudi. Nemce je moral o tej resnici še le Grimm prepričati, pri nas pa še vedno nekateri mislijo, da se mora jezik njih domišljiji uklanjati. Tako tudi ne gre živi jezik sopet nazaj siliti v stare odmerle oblike.

Na drugi strani je pa vsa pisava Koseskega popolno nemška, kakor moža, ki je popreje nemško mislil, potem še le slovensko pisal. Po nemški navadi ima vse polno substantivov in genitivov (n. pr. mesto latinskega ablativa absoluta). Poleg tega se nahaja v njem polno očitnih napak. Zlasti participij preteklega časa na vsi izpeljuje od nedóveršnih glagolov in ga rabi v pomenu sedanjega

časa. Koseski ne razločuje dativa od lokala, niti določene od nedoločene adjektivove oblike. Števniki „en“ rabi za nemški spolovnik „ein“. Dalje se nahaja v njegovih pesnih čez mero tujih izrazov, zlasti nemških in italijanskih, n. pr. štiman, viža, o vé (o weh! v Jelšnem škrtu), pedepsati i. t. d. Včasih rabi znane besede v nenavadnem pomenu ali čudni obliki. Tako rad krajša in drobi izraze, če mu ne morejo v mero, n. pr. množ, vad (m. navad) i. t. d. Nasproti temu ima pa vse polno nepotrebnih besedi, zlasti adjektivov in adverbov, ki mu pomagajo verze polniti. Nove besede kuje na čuden način, n. pr.: „kvarožugon“ za mantikakôn, „vinomeh“ za oinobarés i. t. d. Posameznih nepravilnosti in posebnosti je v Koseskega pesnih toliko, da bi se moral k vsaki njegovi pesni komentar spisati.

Veliko zaslugo pa si je pridobil Koseski za slovensko stihotvorstvo s tem, da je heksametre v slovenščino upeljal, (Preširnovi tedaj še niso bili znani), in da jim je tudi prvi dal slovenščini primerno obliko. Rabil je namreč redno na tretji stopinji „ponarejene“ spondeje, (ker pravih slovenščina nima). Za tak spondej jemal je naglašen zlog, bodisi končen zlog kake besede, ali pa samo enozložno besedo, in to je bila prva polovica spondeja. Za drugo polovico rabil je potem enozložno besedo, ali pa prvi zlog druge besede, če je tudi

kratek, nenaglašen. Kar je drugi zlog prekratek, to nadomestuje odmor in spondej je ponarejen. Razen tretje in zadnje stopinje zlagal je Koseski vse ostale iz spondejev.

Dalje je rabil Koseski samo moško zarez in zato so njegovi šestomeri tako krepki. Ta zarez se nahaja večinoma na tretji stopinji, je torej penthemimeres, le malokedaj mu služi hephthemimeres. Zareze „kata ton triton trochaion“ Koseski ne pozna. V ponarejanji spondejev sledila sta do sedaj Koseskemu Stritar in Cimperman. Tako se je v slovenskem stihotvorstvu utrdilo to pravilo, katero je Koseski instinktivno zasledil.

Brezi pomena in važnosti torej Koseskega pesni niso. Čeravno nimajo vzgledne, stalne veljave, kakor druge naše klasične pesni, vendar so storile svojo dolžnost v dobi narodnega prebujenja slovenskega. „Enako Klopstocku na Nemškem, prikazal se je bil tudi Koseski Slovencem, kakor nova, svetla zvezda na nebu“. Tudi Koseskega pesni so budile in navduševale Slovence, kakor nekaj Klopstockove Nemce. Toda Klopstock je bil zbudil celo kerdelo naslednikov in posnemovalcev, Koseski pri nas nima posnemačca (razen Franca Zakrajška). To pa sopet priča, da ima Koseski v slovenskem slovstvu le relativno veljavo.

Simon Rutar.

Elisabeta.

Historična novela; spisal Danilo.

Ko v steno valovje, osode vihár
Ob njo se zaganja,
A duh se ponosni ne klanja.

z.

V sercé mu padla iskra je ognjena,
Ki vgasnit' se ne dá z močjo nobena.
Preširen.

Bilo je lepo pomladansko jutro leta 1655, v starej Bologni in nje rajskodivnej okolici. Svetloba in vročina ste lili z jasnega neba, da so se tajale rože bogatih in umetnih vertov in da se je sladák vonj pretakal po mehkiem ozračji, — ko je sedel čestitljiv starec na pragu svojega malega poslopja nasproti baziliki San-Domenico. Ne mené se živega gibanja in kretanja okrog sebe, podpiral si je glavo z rokama, zrl tja pred-se ter mislil, mislil globoko.

Tù okrog njega je ležala slavna Bologna. Čestita je ta Bologna, vredna hčerka klasične Hesperije! Kakó se jej lesketá obraz staro-izkušene modrosti, visoko-plemenite umetnosti, pomladno-čarobne krasóte!

Čestita je ta Bologna! Ponosito gledajo sive zidine stare Bononie v svojo davno preteklost, preteklost burno za pervega kamena, ki ga jej je podložil razumni Etruščan, njej, nekdanjaj Felsini! Poderli je niso naporí in bliski ostrín sovražnih — branil jo je korenjaški nje sin, vojeviti Rimlján; omajale je niso uime gospodstvaželjnih Lambertazzijev in Pepolijev, Viscontjev in Ventivoglijev — podpiral jo je srednjeveški nje sin, krepki Bolognijan; razrušile je niso terpke vihre homatij cesarskih — pogumno je stal na braniku za-njo Bolognijan — Guelf! Terpela je mnogo, mnogo! Pege

nesloge in razdvojenj bratovskih oskrunile so jej čisti simbol: „Libertas“, izgubila je samosvojnost l. 1512., in vendar živi, čversto živi!

Čestita je ta Bologna, to mesto globoke učenosti! Ponosita je! Živela je svobodno — in še sedaj živi, v veku sedemnajstem! Tù je duh, ki oživlja, duh klasičen véd in umetnosti! Saj posvetil jo je bil „divinus Augustus“ nebeskej umetnosti, saj tù je tekla zibel pred stotino let, tù razvijal se mogočni duh in rodil nesmertnim Caraccijem, Domenichinu, Guercinu, — tù je nehalo bñti pred 13 leti serce velikemu Guidu Reni-ju in še sedaj toguje stara Bologna po tem svojem cvetočem sinu, ponašajoč se z vekovečnimi stvaritvami njegovega genija. In še marsikateri čopič, marsikatero dleto vdiha življenje in marsikatera lira sreberna opeva kras in srečo Bologne nekedanje in sedanje! In ta duhoviti Bolognijan sredi pisanih palač in veličastnih stavb in stebrišč čuti v sebi kri svojih slavnih pradedov in ponosno zná ljubiti svojo Bologno, svést si, da mu bode živela, dok imá biti večno lepo in pravo duhu človeškemu ponos in vír najblažega veselja!

Čestita je ta Bologna v podkrilju Apenin gorostasnih, krasen je njen pogled, ko je razpeto nad njo pomlajeno obnebje, ko se vse njeno bogastvo največe lepote naravine in umetne topí in blišči čarobno v zlatu pomladanskega solnca!

In takó je tudi bilo óno jutro. Iz bazilike, plamteče v žarkih jutranjih, so doneli povzdigajočega petja glasovi in

sedaj pa sedaj se je na pragu prikazovala mračna oseba in ravno takó hitro izginevala. Kadarkoli so zaškripala vrata, dvignil je starec urno svojo glavo, pogledal pazljivo proti svetišču, a potem zopet povetil jo. In zatega solnca žarki so vsigdar slastno pokretali se po duhovito nagubančenem obrazu in v njegovih živih očeh osvetlil se je plameniti njegov duh, zablisnilo se mu jezero burnega serca. Ali ko je bil položil velo roko preko visocega čela in zopet zamislil se — poigrane so si hladne sapice z njegovimi osivelimi lasmi, ki so se gosto in globoko usipali mu izpod pokrivala na koščeni tilnik. — In zopet se je vspél k višku in veselo-zadovoljno je šepetal nerazumljivo. Tedaj pa je bilo iz svetišča izstopilo mogočnih patricijev in senatorjev — njihova bogata oprava nam jih znači ko take — in varno spustilo se po stopnjicah navzdol v dve versti. Sredi mej velikaši pa je stopala, odzdravljaje dostojno njihovim priklonom, naravnost sém proti starcu idealna deva. Vitko postavo jej je pokrivala čedna a ne izbrana meščanska oprava, čez glavo jej je visel čern, prozoren pajčolan in izza njega žarilo se jej je bliščeče dvoje skrivnostnih černih očes in rudečih ustnic — pravi odsev njenega genijalnega duhá in razvnetega sercá. Biserno pa so se jej izpreminjali v blesku jutranjem kratki, temnokostanjevi kodri raz čelo in dolge kite po belem vratu. Jediní kinč jej je bil na persi lično pripét zlat križec. In dospela je k starcu in lahno sklonila se k njemu. Ta pa jo je ljubo ogovoril:

„Bravo, Elisabeta! Po pobožnej jutranjej molitvi ti bode vsako delo laže. I, pa vsaj borni kralj Enzo, za katerega mir ste danes molili, je tudi potreben

priprošnje. Saj je bil tako nesrečen, takó nesrečen“!

„Mio padre“, odgovarjala je krasna deva — „kralj Enzo, da-si nesrečni Enzo, katerega so pred 400 leti položili v mirno rakev, bil mi je pač malo v mislih denes. In, padre, jaz mislim, da nisem grešila! Saj se naše visoko starestinstvo kaj malo méni mirú pokojnikovega. Zdi se mi, da je duhovno opravilo naša gospóda osnovala le v spomin, ošaben spomin, da so imeli naši pradedje sinú kraljevega v svoji oblasti! Ha! kakó podla osvéta“!

In starec se jej je smehljál.

„Nó, nó! Ti očitaš našemu čestitemu senatu oholost? — Pa takó nemirna? Elisabeta, kaj ti je? Kaj se ti je pa bilo ukradlo v misli in sercé mej —“?

„Njegova podoba, padre“! — vskliknila je slovesno, okó se jej je iskrilo in tresla se je od neznanih čutov — „njegova podoba, njegova, padre! Jaz nisem zerla v krasni spomenik umerlega kralja! Ne —! Okó in sercé mi je poljubljalo, neprestano poljubljalo ponižni spomenik našega velicega mojstra! In kipelo mi je sercé in zdelo se mi je, da se dvigajo težke, kamenite plošče, ki mu krijejo blago teló. In dvignile so se . . . in vstal je, padre, vstal . . . klanjal se mi . . . blagoslavljal me . . . smehljál se, kakor ónkrat jedinkrat na smertnej postelji. Jaz pa sem začutila v sebi novih moči! Dà, prerोजना sem! In iz dná svojega serca čem povzétí njegovo podobo, ne! — merklo senco njegove podobe — in podati jo svojemu sv. Antonu. A on jej bode vdihnil življenja, svojega duhá, — to vem“!

In na to je stopila v hišo.

Lep prizor je bil to! Govorile ste tú dve serci, blaženi serci, poslani od bo-

žanstva, da dihate življenje in harmonijo v mračno stvarstvo, da rosite solznemu zemljaku v kopernečo dušo tolažbo, in srečo — jedno mlado, polno najlepšega cvetja in najslajšega vonja, drugo polno zdravilnega in hladilnega sadu poletnega!

„Ti veliki mojster, nesmrtni Guido Reni!... Dà, Reni, tvoj duh jo vnema, tvoj blagoslov jo prešinja, moja Elisabeto“!

To so bili odmevi razburjenega serčnega valovja!

Tedaj pa je bil prikoralak plemenitnik k starcu, podal mu nakičeno roko in ogovoril ga:

„Maestro Sirani, lepo imé ste klicali“.

Sirani se ozré naglo k visku in hoče vstati, a onemogel mora zopet sestiti. —

„Oprostite, signore Malvezzi“, odgovarja, „hudobni protin v nogah mi ne dopušča“.

„Vém, vém, — recite rajši, da sem vam dobro došel“!

„Signore Malvezzi, patrizio! kaj treba besedi? Poleg tega — saj ste ljubitelj lepih umetnosti, pokrovitelj umetnikom...“!

„In umetnicam“! seže hlastno ter oblastno v besedo štiridesetletni veljak in nadaljuje: „vi veste, kako častim vam ljubo signorino Elisabeto“!

„In za istino, ne po krivici“! — vsklikne navdušeno maestro Sirani —

„Guido Renijev blagoslov jej oživlja žarno domišljijo! Še mi je pred očmi, signore, večno nedosežni, kakó je ležal tù v smertnih bolestih, slab, bled... Tožni so bili dnevi, ko je pretresala vso Bologno žalna vést, da so ure seštete velicemu umetniku. Plakalo je vse, plakalo bridko ženstvo naše, to ženstvo, katero je umel

takó čarobno slikati a katero je takó malo ljubil, dà celó sovražil! Jaz, signore, nisem jokal. Dà, celó velel sem togujočim, da naj se umirijo, odganjal sem jih od njegovega ležišča. Želel je izdihniti kakor labod med sladkim pevanjem, a ne tarnanjem! In peli smo mu veselé pesni v slovo — in nad resnodonečimi moškimi glasovi plavala je zvonka melodija filomele — male moje Elisabete... Smehljaje se, dvignil je umirajoči medlo svojo roko, položil jej jo na glavico in zadnjimi močmi molil in prosil na-njo blagoslovja... Ti nisi ženska, nisi smertno bitje, ti si angelj... Elisabeta! — Takó je zašepetal in zgrudilo se mu je teló brez duhá na merzlo ležišče. — Signore, dve sto učencev se je bilo zbralo okrog njega, meni je izročil nebeško dedino v last, meni nevrednemu! Dopolnjeval sem nedodelanega „sv. Bruna“ mojstrovega — a pri tem učil svojo maloletno hčerko lepih umetnosti. Jaz, signore, sem ostal mazač — óna je vredna posoda zlate dedine, ona je njegova prava, jedina učenka“!

Malvezzi pa je v tem posegaval prav lenó v černo svojo brado. Videti je bilo, da ga je dolgočasil navdušeni govor starčev.

„Si, si! signore Andrea“! — silil se je govoriti. „Kedó ne pozná njene duhovitosti, njene umetnijske izurjenosti? A nič manj ne slové daleč na okrog njene kreposti, nič manj se ne govori o njenej telesnej lepoti“. Takó je dejál, a pri zadnjih besedah mu je zarudélo rujavo lice. Obmolknil je — in potem zopet povzél besedo: „Kakó pa to, da se tolika milina in ljubkost skriva vedno le v tihoto celice svoje — ga-li ni rodila mati, ki bi mu podala rokó“?

Starca so pretresle besede té globoko v dušo, in temán oblák, ki se je dvignil iz nje, obvisel je okrog velih mu ustnic. Težko in trepeče je govoril:

„Uže marsikater umetnik jej je bil serčen čestitelj, stopil pred njo — a, signore, brez zavisti gleda svoje verstnice na strani ljubečih soprogov in cvetoče dojenčke okrog njih. Ona ljubi le umetnost in svojega starega otca. Odkar ne morejo moje suhe roké več deržati čopiča, tem bolj, dvakrat bolj dela óna. Le jedno je, ki mi tare in teži serce in to je misel, da jo bodem moral zapustiti kmalu, zapustiti brez varuha, ko ležem

v počitek. Takó mlada, nedolžna cvetka — a toliko strupenih kač! Vedite, signore, uže sedaj jo zalezuje mnogo slikarjev v svojej černej zavisti!“

In izgovorivši je globoko vzdihnil. Malvezzijevo okó pa se je pomenljivo zasvetilo, važno in slovesno-resno se je zaveselil:

„Ne bode sama ostala signorina ne — Andrea Sirani! Recite jedno besedo, izvabite svojej hčeri kratek „dà“ na ustni — in jaz jej položim vse svoje imetje pred nogé. Jaz, patrizio Malvezzi, snubim Elisabeto Sirani!“

(Dalje prih.)

Moj čèrni plašč.

1873

A čèrni plašč vam je v zasméh.

A — ga uméjete?

Uméte róso v teh očéh.

Ki se jej smežete?

Gomile z róso to kropím.

Ki vré mi čez obráz,

In plašč, ki se ogrínjam z njim.

Po ranjkih nosim jaz.

Umérta ni še mati mi,

Umérli ni oče še,

Za séstrami, za brati mi

Sercé ne joče še.

Še drage moje Bog živi

In zahvaljujem ga;

A v grobu mnog merlič leži,

Ki objokujem ga.

Pravico v grob so dévali,

Pri grobu jaz sem bil.

Pogrebci so prepévali,

A jaz solzé sem lil.

Zérli bratoljubja sem pokóp;...

Ko grob se je zapèrl,

Smižjal se je spremnikov tróp.

Bridkosti jaz sem merl.

Uzore pokopáli so....

— Oh, to dočákal sem! —

Na grobu tam plesáli so.

Grenkó jaz plákal sem.

Radóst tedaj je vbéгла mi,

Moj duh je mrak objél,

Bridkósti je v dušo legla mi.

Več nisem bil vesel.

Tedaj oblekel sem še mlad

Obleko žalno to;

Na grobe vzórov, sanj in nad

Solzé mi zdaj tekó!

Gr.

O č e t o v g o d.

Martin (oblači se, ogleduje svojo suknjo).

Kakor bi bilo treščilo vanjo! Ni čudo, saj je pa tudi že kaj prebila v svojem življenji: odkar sem jo prvič ogernil — in tega je že nekaj časa — vedno mi služi sama, v petek in svetek, po zimi in po leti, v dežji in prahu, pri delu in pijači. Sosebno pa pri pijači! Ali kaj se če? siromak ni da bi si izbiral oblačila, kakor duhovni svoj mašni plašč, za vsako posebno priliko družega.

Siromak, siromak! — Veš kaj, Martine, zdaj ko sva sama, rekel bi ti kar naravnost v oči: Potepúh si, potepúh; pijanec, igravec, zapravljivec, z eno besedo: potepúh! Tudi siromak si, berač, res; raztergani hodite ti, tvoja žena in tvoj otrok, da je prava sramota, ali kedó je tega kriv? Ni ga, da bi te prekosil v delu; tebi ni treba dela prositi kakor drugim; iščejo te in dobro te plačujejo. Vsega bi imel lahko dovolj, samo ko bi hotel. Todà — zdaj je prepozno; pijanec se izpreoberne, kader se zverne, pravi pregovor in prav pravi. Do smerti bomo živeli tako ali tako, če bomo same sline požirali. Kakor je bilo, tako naj bo. Sam si lahko rečem, kar hočem, ali da bi mi kedó drug dajal dobre nauke, tega ne terpim.

Kaj pa zdaj? Ali bi se šlo na delo? Potrebujejo me, in meni bi tudi ne škodilo, ko bi se kaj prislužilo. Kamor pogledam, vse prazno, mošnja, mehur; samo glava mi je nekako čudno polna, težka, kakor svinec čutim v njej. Ali v taki obleki ni da bi hodil med poštene ljudi. Pa kaj govorim? včeraj je bila sobota, danes bo torej nedelja, če ni kaj vmés prišlo.

Vse tiho! Precej pozno bo mendà že; stara je pač lezla k maši po stari svoji navadi; kaj ji pomaga, da se plazi po kolenih; vse tisto moledovanje ne pravi beliča v hišo in moža ji tudi ne prestvari. Jaz grem raji k sosеду, da si gerlo splaknem. Suh sem res, ali mož, dasi jud, ima vendar toliko vere in upanja, da mi ga dá še posodico na brado. Kaj pa moj paglavec? (Nekedó poterka na vrata.) Kaj je, kedó je?

Janko (od zunaj). Ste li že vstali oče, ali še ležite?

Martin. Kaj pa češ?

Janko. Ali smem notri, oče?

Martin. Kedó ti brani? Samo to ti pravim, če hočes kaj od mene, prepozno si vstal.

Janko (vstopi). Dobro jutro, oče! Danes je vaš god. Srečo bi vam rad voščil, kakor je povsod navada. Ali vém da bi vam ne bilo prav; vi ne marate take navade.

Martin. Kaj bi mi pomagalo tvoje voščilo? Prazne besede, naj bodo še tako lepe! Kaj imaš pa tisto v rokah?

Janko. Ne bodite hudi, oče; za god sem vam nekaj malega kupil! Náte, vzemite, pa ne bodite mi hudi, oče!

Martin. Ti za god meni kupil! To bo pa že kaj pravega!

Janko. Kolikor sem mogel; rad bi bil več.

Martin. Kake stare cunje, kakor kaže.

Janko. Prosim vas, samo pogledjte, oče!

Martin. Jaz ti pa pravim, da ne maram daróv od tebe, od nikogar! Hitro se mi poberi!

Janko. Ne, tako ne grem, oče; tepite me, ako vas volja; samo vzemite kar sem vam prinesel; potem rad pojdem.

Martin. Kako ti je prišla ta misel? Ali ti jo je morebiti mati vdihnila?

Janko. Ne, oče, mati nič ne vedó. Sam sem jo izmislil.

Martin (razgernivši zavoj). To je nova, draga obleka; kje si dobil denar zanjo? Resnico govóri! Gorje ti, ako —

Janko. Nič se ne bojte, oče; kakor gotovo me Bog sliši, vse je pošteno pridobljeno.

Martin. Torej mordà priberačeno?

Janko. Tudi tega ne. Poslušajte me, oče; vse vam hočem odkritoserčno povedati, kako je bilo, da sem si kaj takega izmislil in kako sem denar pridobil. Samo hudi ne bodite!

Martin. Govóri!

Janko. Ko bi vi vedeli, oče, koliko sem prestal zavoljo vas! Ljudje imajo hude jezike, odrasli in otroci! Kolikrat sem moral slišati, kako gerdo so v pričo mene govorili o vas, kake priimke so vam dajali! Če sem vas zagovarjal, pa so mi dejali, da sem pravi sin vaš, da bom kedaj ravno tak, kakoršni ste vi. In otroci v šoli me vedno dražijo, da imam takega očeta.

Martin. In ti se sramuješ svojega očeta.

Janko. Kako bi se sramoval? Kaj je siromaštvo sramota? Hudó mi je pa res, strašno hudo, da moram kaj takega poslušati; časi, ko kateri le pregerdo govori, zgrabi me jeza, planem nanj in nabijem ga s pestmi — ali pa on mene, če je močnejši. Ali kaj vse to pomaga? Ust mu vendar ne morem zamašiti; le še bolj je razkačen, le še huje zabavlja in pa zatoži me pri učitelji, da sem potem ka-

znovan. Tako je bilo zopet óndan, ko sem bil zapert —

Martin. In še tepen, ko si prišel domóv! Prav ti je, zakaj ne govoriš resnice!

Janko. Lagal se pa tudi nisem, molčal sem, kaj sem vam mogel povedati, kako je bilo? Ubiti bi se vam bi dal raji!

Martin. Terma!

Janko. Naj bo to, kakor je bilo, moja koža ni tako tenka.

Martin. Torej, kako je bilo z obleko?

Janko. Vi še mordà ne veste, oče, da imamo nekaj časa že v šoli svojo hranilnico, šolsko hranilnico —

Martin. Kaj je to?

Janko. To je tako: Po šoli ostanejo g. učitelj še nekaj časa v sobi in tedaj gré vsak, kateri je kaj prinesel, gori k njim ter jim izroči kar ima; tá krajcar, drugi dva, nekateri tudi desetico; in učitelj zapišejo vsakemu posebe, koliko je vložil. To je njegovo in konci meseca se vsakemu pové, koliko ima že notri. Vloženi denar se daje na obresti, kaj jaz vem, kako je tisto? — tako da se vedno množi in raste. Otroci se učé varčevati in hraniti; kedor kaj dobi, da naj si kruha kupi ali sadja, raji strada, pa nese denar v hranilnico. Tu mi pride nekega dne misel; kaj, ko bi tudi ti enkrat poskusil? Kader se več denarja nabere, vedel bi že, kam z njim. Časi ste mi vi kaj dali —

Martin. Od mene si malo dobil.

Janko. O pač, pač; — časi so mi mati kaj stisnili v roko, malo, res, ali pregovor pravi: zerno do zerna pogača. in več poterpljenja je treba, s časom se že kaj nabere. In tako sem začel. Ko prinesem vpervič svoj krajcar učitelju, pogledajo me tako nekako čudno, kakor

bi hoteli reči: Káj? ti tudi? To me je le še bolj izpodbodlo, da nisem opešal.

Martin. Ali s tem, kar si doma dobil, menim da bi ne bil daleč prišel; to si moral imeti še druge dohodke.

Janko. Prav pravite, res sem jih imel. Prej sem bil precej len, a poslej mi je prišlo tako veselje do dela, da bi se bil kar trudil ves čas, kar ga nisem potreboval za šolo, samo da bi bil vedno dela imel. Nekaj sem ga pa vendar dobil tu pa tam; zdaj sem komu kaj nesel, zdaj komu kako poročilo opravil, pri službi božji sem stregel: in tako je zmerom kapalo če tudi ne lilo. Kmalu sem bil eden tistih, ki so največ imeli v hranilnici.

Martin. Ali zato si pa šolo in uk zanemarjal.

Janko. Ne, oče; to je ravno čudno! Prej me ni šola nič kaj veselila, menil sem, da nimam prave glave za uk; zdaj sem pa ves drugačen, kar posvetilo se mi je nekako v glavi, in tako z lahka se učim, da je veselje. Ko bi se hoteli potruditi, oče, in iti poprašat, zvedeli bi, da sem med prvimi v šoli, to lahko rečem, če ne celo prvi; saj se bo videlo konci leta.

Martin. Ko bi bilo vse res, kar praviš, bil bi ti torej zdaj prava bela vrana, tako da bodo ljudje s perstom kazali za tabo, češ; ták otrok pa ták oče!

Janko. Jaz se zdaj malo menim za to, kaj ljudje govore; jaz delam kakor se mi zdi, da je prav, svet naj govori kar hoče.

Martin. Kaj pa naj bo slednjič iz vsega tega, kaj hočeš biti?

Janko. Tega še sam ne vem; pridno se hočem učiti in delati, potem se bo že videlo, kaj in kako. Če mi Bog dá srečo, pridem tako ali tako skoraj do

ttega, da si bom mogel sam kruha služiti in tudi za vas in za mater skrbeti, kar je moja dolžnost. Dovolj ste se že trudili vi in mati.

Martin. Hem, hem! — In prihranjeni denar si vzel iz tiste hranilnice in mi kupil to obleko za god. Vidiš, dečko, to je bilo neumno; če boš tako gospodaril, ne boš nikoli nič imel; to ti jaz pravim.

Janko. Meni se je zdelo, da prihranjenega denarja ne morem bolje porabiti; tudi gospod učitelj so tako dejali.

Martin. Zdaj boš moral zopet od konca začeti.

Janko. Prav rad, oče.

Martin. In zdaj čakaš, da te pohvalim in se ti spodobno zahvalim za vezilo?

Janko. Ne, oče; pohvale in zahvale mi ni potreba; ako me pa hočete prav razveseliti, oče, vzemite in oblecite kar sem vam prinesel; rad bi videl, kako vam bode pristalo.

Martin. Kaj je pa še to tukaj?

Janko. Nekaj dobrega tobaka sem vam kupil, in pa še malo denarja sem vam priložil, da si danes kaj boljsega privoščite.

Martin. Hem, hem! (Bolj na tiho.) Zdaj pa človek res ne vé, kaj bi, ali naj bi se jezil, ali smijal, ali kaj. (Potem ko je nekaj časa, molčal.) Nu naj bo, ker je že tako; obleko vzamem in tobak tudi, denarja pa ne.

Janko. Zakaj ne, oče?

Martin. Danes ne bom pil. Spravi ta denar in nesi ga v tisto hranilnico; da ne bo prazna.

Janko. Zakaj pa ravno danes nočete piti, ko je vaš god?

Martin. Zato da ne! pravim ti, zdaj pa molči in hodi! — Še nekaj! — Veš.

dečko, danes si pa res zaslužil, da te malo premikastim, ker si napravil svojemu očetu tako sramoto. Pa naj bo, ker je moj god. Za lase te moram pa vendar malo prijeti, za spomin. — Tako! Zdaj pa tudi ti mene malo polasaj; nič se ne boj, le dobro potegni, da ne pozabim današnjega dne. — Tako! zdaj je vse poravnano!

Janko. Ne še vse, oče; jaz nisem še zadovoljen, dokler vas ne vidim v novi obleki.

Martin. Rad bi se mi smijal, jeli? Naj bo! (Začne se preoblačiti.)

Janko. To bodo ljudje gledali! — Le hitro, oče! mati gredó.

Martin. Jaz sem že pri kraji. Zdaj me poglej, ali nisem korenjak!

Barba (vstopi). Dober dan!

Janko. Dober dan, mati!

Martin. Nu, stara, kaj me gledaš? Ali me ne poznaš? Drug človek se ti zdim, kaj ne dà? —

Barba. Res se mi čudno zdi.

Martin. Tá le me je tako pre naredil. Zdaj bo treba res gledati, da bo kako drugače zanaprej.

Barba. Jaz gledam in gledam —

Martin. Menim, dà! On naj ti vse pové in razloži, kako je bilo, on zna govoriti, stara! To ti je zvita butica, da malo tega! — Zdaj pa, ko sem te tako oštel, moram ti vendar kaj storiti. Dati ti nimam kaj, obljubiti pa ti hočem za zdaj samo to: Zanaprej bom že gledal, da dobiš kaj od mene za tisto svojo hranilnico, ki dela taka čuda, da mi ne porečeš po pravici: „Martin v Zagreb, Martin iz Zagreba“. Ti pa glej, da si skoraj hišo kupiš. Danes je prepozno, jutri začnemo!

B. M.

Spomini s p o t a.

(Dalje.)

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

mize na sodski stol. In ta ni bil edini. Do najnovejšega časa na Hervaškem ni bilo nič nenavadnega, da je človek brez vsega strokovnega znanja postal sodec, samo ako je znal čitati in pisati in — ako je imel vplivne kumestrice in ujce. V Sremu se je celò dogodilo, da se je tergovski pomočnik prelevil v velemožnega sodca, zamenivši vatel z zakonikom. Istina je sicer, da se je tacemu človeku sodstvo izročalo pod uvetom, da mora za toliko in toliko let „položiti“ sodski izpit. No ta izpit tudi ni bil nobena čarobija, kajti „položil“ ga je vsak, kedor se ga je lotil. Ko sem glede tega nekda v Zagrebu izrazil svoje začudenje možu, ki bi mi bil stvar lahko razjasnil,

nisem dobil nikakoršnega odgovora, mož se je le smehljaj, ne vem ali moji rado-vednosti ali moji nevednosti.

Da bode ta slika, ki je sicer jako temna, kolikor mogoče popolniša, naj jej dodam še en potez. Pred leti sem se vozil sè siseškem sodcem v Martinsko ves. Bilo je dan pred Božičem, a zima golomraza. Vozila sva se na navadnem kmečkem vozu sedeč na slami. Nekoliko dni popreje pojavila se je v nekaterih vaséh siseškega okraja goveja kuga, ki na Hervaškem ni nenavadna prikazen, ne mine skoro nobeno leto, da se ne bi čulo o njej, sedaj v tem, sedaj v onem kraju. Okužene vasi so bile obkoljene stražami, katerim je bilo strogo paziti, da ne bi niti goveda ali kože, niti seno ali slama iz okuženih krajev prehajale v neokužene, kakor to zakon zapoveduje. Ko vozeč se prideva do meje martinsko-veske občine, opazim dva moža stoječa pri ognji kraj pota sè sekirama v rokah. Bila sta martinskoveška stražnika. Ko dospemo do ognja, stopi eden njiju na pot pred konja primši ja za uzde, a drugi pristopi ponižno k nama.

— Kaj je to? Kaj to znači? zagermi sodec.

— — Em znaju, kaj je. Oni moraju znati bolje nego mi. Mi smo straža.

— Pa kaj onda?

— — Učiniti moramo, kaj nam je naloženo. Povaditi moramo ovu slamu s kol.

— Ja bih rado videti onoga, ki bi mi to učinil.

— — E gospodine sudče, oni znaju, da mi toga nečinimo od objesti, već kako nam je rečeno. Volili bi sedeti doma kod peći nego ovde prezebati.

— J... m ti svetca tvoga bedastoga muskoga! A kaj misliš, da ću se ja na golaj r... voziti?

— — Oni tako, kako svaki drugi, pa da se i sam biskup vozi.

„A što zato“? vlaknem se jaz vmes. „Vozit ćemo se se i bez slame, pa možemo i peške do Martinske vesi“.

— Molim te, neuplitaj se: Ovda zapovedam ja.

Rekši to izterga bič vozniku in mahne po konjih, da planejo kakor ogenj in prednjega stražnika malo ne na tla poderó!

— — E kad je tako, onda nas ovde netreba! — čuje se glas za nami in ko se ozrem, vidim stražnika, kako sè sekiro na rami korakata za vozom.

Sodec je besnil in se grozil možema, kako ja bode kaznoval. Jaz sem ga miril, kakor sem vedel in znal ter ga skušal prepričati, da vsa krivnja je na njem, a moža imata prav, kajti storila sta le svojo dolžnost in nič družega; da bi bila kazni vredna tedaj, ako bi bila popustila njegovi samovolji. Prosil sem ga, naj samo pomisli, da smo pred zakonom vsi enaki, vsak se mu mora pokoriti, pred vsemi pa on sam, čegar sveta dolžnost je bditi nad tem, da se zakon povsod in od vsacega spoštuje in verši. A s tem svojim postopanjem da samo podkopava ugled sebi in zakonu ter tako ljudstvu jemlje vero v svetost zakona.

Ali vse te moje besede bile so bob v steno. Sodec je menil, da stvar ni vredna, da se za njo toliko razvnamam, da on uže vé, kaj dela in da ne potrebuje nobenega uka.

Ko dospemo v Martinsko ves, gre sodec dalje na vas po svojem poslu, jaz pa k župniku, na čegar prijazno vabilo sem prišel božičevat v njegovo gostoljubno

hišo. Povem mu, kaj se nama je dogodilo na potu in kako se je sodec obnašal proti straži. Mož se prime za glavo rekoč: Joj, joj! Kedaj bode tega človeka pamet srečala? Vidite, take oblasti imamo, potem pa napreduj!

Tekoj odpravi človeka v vas, naj poizve, katera moža sta bila na straži in naj ja nemudoma pošlje k njemu. Moža prideta. Župnik ja nagovori prijazno: Vi dva sta bila na straži, ko se je mimo vozil gospod sodec. Moža priterdita in hočeta razlagati, kako je bilo. A župnik jima ustavi besedo: Dobro, dobro, vse vem kako je bilo. Prav sta delala, ko sta mu htela slamo uzeti. On sam vaju je pohvalil, da sta verla

možaka. A znajta, htel je vaju samo izkušati in ker sta se dobro deržala, pošilja po tem gospodu — kažoč na mene — vsacemu goldinar. Tu imata! Samo to ni bilo prav, da sta ostávila stražo, zato pojdita lepo nazaj in čakajta, da vaju drugi zamené.

Moža sta spravila denar, a rekla nista nič. Sodeč pa po njiju obrazih se mi je dozdevalo, da župnikovi pripovesti o sodčevi izkušnjavi in darežljivosti nista dala mnogo vere.

Sodec je prišel na obed in je izvedel, kako se je stvar poravnala. S prva mu ni bilo prav, a po mnozem besedovanji je vendar priterdil rekoč: Pa naj bode po vajinem!

(Dalje prih.)

Fr. Poljanec.

Pogovori.

XVIII.

Živio* in „slava“ vpiti, ko vse „živio“ in „slava“ kriči, zvezdo z neba zahtevati za domovino, ko jo ves svet zahteva, to je lahko, to je cenéno rodoljubje, ki človeku ne nakoplje nikakih sitnosti, pač pa mu zagotavlja popularnost, slavno ime, časi tudi materijalen dobiček. A ko je človek in mora biti v nasprotji s svojim narodom o kakem imenitnem vprašanji, vstati in krepko povzdigniti svoj glas: Ne tako, rojaki moji! to ni nam v prid in korist; kratkovidni so oni, kateri vam to svetujejo: tako govoriti, ko človek vendar vé, da bode nevednost in nespamet planila nanj, ometavala ga z blatom, podtikala mu slabe namene; to ni tako lahko, to more samo mož, kateremu je prid in čast domovine nad vse, tudi nad lastno popularnost,

nad častno ime, katero si je morebiti pridobil pri svojih rojakih: to je resnično, čisto, edino pravo rodoljubje.

Čestiti bralec, ki je takoj uganil, kam merijo té moje besede, pričakuje pač, da hočem tudi jaz izreči svoje mnenje o preimenitnem vprašanji, katero se zdaj tako živo, strastno razpravlja pri nas. Čestitemu bralcu se tega ni bati; strogo leposloven list se ne sme spuščati na to polje. A ko bi tudi smel, „Zvon“ bi ne govoril o tem vprašanji, nepotrebno bi bilo, ponavljati bi moral samo, kar je mož, kateri je meni in mojim bralcem v mislih, tako korenito in tako možato povedal. Vprašanje je rešeno, če je sploh kedaj kakega reševanja potrebovalo. Možu pa, kateri se je zdaj zopet, kakor večkrat že, tako junaško potegnil za

pravo korist in čast svoje domovine, kličem iz daljave: Hrabro stoj, stanoviten bodi, ne straši in plaši te naj podlo naltolcevanje, katero ti dohaja iz drage ti domovine od kratkovidnih rojakov v tvoje častno prognanstvo. Slovenci naj prosijo Boga, da jim pošlje več takih mož!

Kaj je bilo meni tega treba? Ali ni bilo bolje molčati? Težko če ne, vendar to sem moral povedati, če tudi se mi je bati, da bode zdaj, ko tudi taki neobtesani narodni tesarji tešejo in obdelavajo to vprašanje, tu pa tam kaka ivér odskočila in priletela meni v obraz.

Jaz imam od nekdaj to nesrečo, da sem sè svojim mnenjem in svojimi nazori o imenitejših vprašanjih življenja vedno na strani manjšine. To ni človeku nikoli koristno, časi je prav neprijetno, a meni se ne zdi nikakor nečastno. Tako imam tudi zdaj sopet nekaj, kar mi mora na dan, drugače nimam miru, naj pride potem kar že hoče. Stvar, katero imam v mislih, je v neki zvezi z mnogokrat omenjenim vprašanjem.

Povsod, kamor človek pogleda, vre dandanes mladina v gimnazije, sosebnost pa pri nas doma. V glavnem mestu kranjskem se je letos tako ogromno število učencev oglasilo za vstop v gimnazijo, da je mnogo gimnazij v Avstriji, ki nimajo toliko učencev v vseh razredih, kolikor jih je v Ljubljani želelo stopiti v prvi razred. To je veselo znamenje, kaj ne? In res, naši časniki naznanjajo in poudarjajo z vidnim veseljem in ponosom to novico. Jaz se je ne morem veseliti. Kaj pravim, veseliti! Neka groza me obhaja, ko se vprašam: Kaj bode konec vsemu temu? Izmed vseh teh nadopolnih, ukaželjnih mladih ljudi, ki nastopajo pot v daljnjo, neznano jim deželo, koliko jih doseže, koliko jih

more po človeški previdnosti doseči svoj namen? Toliko delavcev, tako malo dela; toliko gladnih ust in tako malo kruha! Razmere človeškega življenja so neizprosne, brezserčne. V terdem „boji za bitje“ se ne vpraša: Kedó hoče, kedó ima pravico? Vpraša se samo: kedó more? Pravico ima, kedor ima moč; vse drugo pade, pogine! To je žalostno, ali takó je in ne drugače. Ko si predočujem ta mladi zarod, ki obsiplje kakor roj v začetku šolskega leta vrata šolskega poslopja, vriva se mi žalostna misel: Koliko dela in truda zastonj, koliko terpljenja in zatajevanja, koliko očetovega znoja in materinih solz! Toliko poklicanih, tako malo izvoljenih! In če tudi velika večina njih preterpi do konca, kam s temi, kje najdejo vsi svoja mesta? Ali si naši može, ki se takó veselé té ukaželjnosti, kedaj sami sebi stavijo to vprašanje?

Govorimo praktično: kam z vso to „inteligencijo“, katera se nam obeta čez toliko in toliko lét, ko je že zdaj skoraj povsod vse polno, tu pa tam prepolno? Naj se mi ne odgovarja na to, da je tu pa tam še prazno kako beležniško ali uradniško mesto, da bi tu pa tam še lahko živel kak odvetnik ali zdravnik, to je toliko kakor nič. V kakem malem mestu, v kakem samotnem tergu bodi še danes tako — jutri morebiti že ne bode več — v večjih mestih je vse polno. Naj govorim tu samo o Dunaji, katerega razmere so mi najbolj znane. Človek bi ne verjel koliko biva tu siromaške inteligencije vseh stanov, koliko zdravnikov, odvetnikov, tehnikov brez službe, koliko absolviranih učiteljskih kandidatov izprašanih in ne izprašanih, ki hodijo okrog posla iskat, lekcij prosit, svoje siromaštvo razkrivat, dá slednjič

tudi beračit. Kaj pa naj celo rečem o ubozih dijakih, ki so sem prišli upanja polni, da dobodo podpore, stipendije, lekcije! Koliko se tu vidi terpljenja in stradanja! Koliko se jih tu pogubi, izgine, da ni sledú za njimi! Ko je slaven nemški učenjak na dunajskem vseučilišči pred nekim časom pisal, da naj studirajo samo mladi ljudje iz imovitih hiš, zdelo se mi je to terdo, brezserčno; zdaj vidim, da mož ni govoril brez premiselka. „Kedor

gré na Dunaj, pusti naj trebuh zunaj“, pravi star pregovor. Zares, dvakrat in trikrat naj pomisli, kaj dela, kedor se pripravlja na Dunaj, da mu ne pride kesanje, ko je prepozno!

In vendar vse tišči na Dunaj, sploh na vseučilišča. Kam pridemo po tem potu? Ko to premišlujem, zdi se mi, da vidim v nedaljni prihodnosti, kako svoje strahovito obličje dviguje — duhovni proletarijat!

S.

(Dalje prih.)

V a d n i c a.

G. F. M. Ostre, neusmiljene sodbe nas prosite, da ne boste zastonj tratili „zlatega časa s pesnikovanjem“. Tej želji vaši radi ustrezemo in tudi lahko. Kratka bo naša sodba, da bi vas le tudi prepričali z njo. Poglejmo malo vašo prvo pesem: „Zastonj“.

Ne tuli burja tak strašná,
Vihar ne vriskaj tak močnó;
Zastonj, zastonj! ni moči ti
Serca njen'ga omečiti;
Žaluj le raje ti z menó
Sercé ostane kamenó.

Ravno tako nagovarjate dalje bučeče morje n slednjič grom, da naj mirujeta, ker jima ni moči omečiti njenega serca. Vprašamo vas: ali ima to kaj pameti v sebi? Kako si mislite, da naj burja, morje in grom omečé njeno serce, da bi se vas usmilila, da bi vas ljubila, se vé da? Bala se bo pač tega tuljenja, bučanja in germenja, družega nič, a s tem vam bo malo pomagano. — Še menj pameti je — da hujše besede ne rabimo, v drugi pesmi:

Luna! glej tu bol skelečo,
Serčno rano kervavečo —
Zdaj usliši vendar me!
Saj me vidiš ti po noči,
Ko okó solzé nji toči, —
Al' ne briga se za njé.

Skušaj ti jo omečiti,
Terdo ji serce topiti,
Meni nemogoč' je to.
Napni ti vse svoje žile,
Pevaj ti ji pesmi mile,
Moje — vse zastonj še so.

Veste, kaka misel se nam vriva, ko smo to prebrali? Če imate res, kakor pravite, že osemnajst let, če si jih niste nekoliko priložili — ostalo si lahko sami mislite! Luna, ki vse svoje žile napenja, in — mile pesmice poje, to je še nad tíča, „ki pesmi kuje“, to je s kratka najvišji „blühender Unsinn!“ S takimi pesnimi hočete omečiti svojo drago? Mendà je vendar za to malo prepametna. Dovolj! s tem upamo, da smo vas ozdravili.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 5 gold. za vse leto, 2.50 za pol leta; Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Herrengasse 110.